

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ МУЗИКИ»

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Історія та теорія музики» просліджує зміни, що відбуваються у системі засобів європейської музики протягом її історичного розвитку, та вивчає історичні стилі європейської музики як чинники сучасної музичної культури. Кожен період в історії європейської музики розглядається як такий, що на основі власних естетичних еталонів та теоретичних норм породжує низку музичних творів, які зберігають самостійну цінність у сучасних умовах. Методологічною основою курсу «Історія та теорія музики» є *інтегральний підхід* до теоретичного осмислення історико-стилістичних явищ європейської музичної культури.

В якості компоненту циклу загальних історико-теоретичних дисциплін дисципліна «Історія та теорія музики» нерозривно поєднана з іншими обов'язковими навчальними компонентами: дисциплінами «Стильове сольфеджіо» та «Аналіз музичних творів».

КОМПЕТЕНТНОСТІ

У процесі освоєння курсу «Історія та теорія музики» здобувачі кваліфікаційного рівня «Бакалавр» формують компетентності, передбачені Стандартом вищої освіти України першого (бакалаврського) рівню за спеціальністю 025, «Музичне мистецтво», та освітньо-професійною програмою Дніпропетровської академії музики ім. М. Глінки.

Курс «Історія та теорія музики» створює систему інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії та історії музики, завдяки чому формується *інтегральна компетентність* — здатність розв'язувати у процесі навчання та у подальшій музичній професійній діяльності складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Шляхом регулярного виконання письмових та інших практичних завдань дисципліна «Історія та теорія музики» формує такі *загальні компетентності*:

- Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- Здатність спілкуватися іноземною мовою.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- Здатність працювати автономно.

До *фахових (предметних) компетенцій*, на формування яких націлений зміст курсу «Історія та теорія музики» відносяться:

- Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

- Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
- Здатність застосовувати базові знання провідних музично теоретичних систем та концепцій.
- Здатність оперувати професійною термінологією.
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ

Кількість кредитів ЄКТС — 44, курси I–IV, семестри I–VII, загальний обсяг — 1320 годин, з них аудиторних — 792 години (лекційних — 552, практичних — 240), самостійних — 528 годин.

МЕТА КУРСУ:

формування тезаурусу явищ європейської музичної культури шляхом розвитку та зміцнення зав'язків між професійним музичним слухом, музичною пам'яттю, аналітичним мисленням, творчими здібностями, здатністю осмислювати жанрово-стилістичні особливостей музичних творів, описувати їх, користуючись професійною термінологією, та відтворювати їх, виконуючи музично-практичні завдання.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНОЮ

Після закінчення курсу здобувач повинен вміти:

- визначити жанрово-стильову належність музичного твору, особливості його структури та втілення закономірностей системи музичних засобів, використовуючи професійний термінологічний апарат, тобто здійснювати перехід від безпосередньої («я так відчуваю») до професійної («чому я так відчуваю») оцінки музичних явищ;
- охарактеризувати особливості історичних, етнічних (національних), колективних та індивідуальних музичних стилів (шкіл, напрямків), впевнено орієнтуватись у системі музичних жанрів, використовуючи різноманітні критерії жанрової атрибуції;
- формувати та аргументувати власне ставлення до музичних явищ.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНИЙ ПОСЛІДОВНОСТІ

Для розуміння змісту дисципліни «Історія та теорія музики» здобувачам усіх спеціалізацій, крім академічного та естрадного вокалу, необхідно мати теоретичні знання та практичні навички на рівні спеціалізованої професійної музичної освіти. При відсутності спеціалізованої музичної освіти необхідним є впевнене володіння музичною грамотою, навички читання з листа багатоголосних творів, знайомство з поняттями та термінами теорії музики в обсязі курсу «Елементарна теорія музики».

Дана дисципліна є основою для успішного освоєння обов'язкових фахових дисциплін («Фах», «Аналіз музичних творів») та вибіркових освітніх компонентів (як, наприклад, «Хоровий клас», «Вокал», «Хорове аранжування», «Вокальний ансамбль», «Сучасна музика» тощо).

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна «Історія та теорія музики» реалізується у формі аудиторних — лекційних та практичних — занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти. Аудиторні заняття проводяться у таких формах:

- лекції (аудиторні та дистанційні) та тести на засвоєння лекційного матеріалу;
- вікторини (визначення тембрів, комбінацій тембрів, визначення стилів, жанрів та окремих творів);
- музично-практичні вправи з елементарного контрапункту, поліфонічної імітації, генерал-басу, гармонізації хоралу та опрацювання музичних творів класико-романтичного стилю (передбачають роботу з нотними редакторами, спів, гру на фортепіано та, за необхідністю, ансамблеве виконання).

Основними формами самостійної роботи є:

- слухання музичних творів,
- знайомство зі змістом пропонованих джерел інформації (друкованих текстів, інтернет-джерел),
- самостійний пошук інформації,
- написання академічних есе,
- письмовий аналіз власної роботи (есе з самоаналізу).

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1. Елементи психоакустики. Музичний звук як акустичне явище та особливості його сприйняття. Органи слуху, обробка акустичної інформації.

Модуль 2. Передісторія європейської музики. Відомості про музичну культуру Давнього Світу. Музика у давньогрецькій міфології. Давньогрецька гармоніка та ритміка. Вплив давньоєврейської культури, Біблія як джерело текстів для співів християнської церкви. Стили та жанри ранньохристиянського церковного співу. Антифонарій. Мнемонічне навчання музиці.

Модуль 3. Готичне багатоголосся. Початок багатоголосного співу в Європі. Органум. Реформа Гвідо Аретинського (локус, вокс, клавис та сольмізаційні гексахорди), перехід до письмової передачі музики. Cantus planus/mensurabilis, модусна метрика. Ars nova: мензуральна метрика, структура багатоголосся (квінтооктави як конструктивна основа, система кадансів). Техніка письма на cantus firmus. Жанри готичної поліфонії (меса та мотет як основні жанри). Тверді текстово-музичні форми світської музики: балада, рондо, віреле.

Модуль 4. Ars perfecta та світська музика XV–XVI століть. Елементарний контрапункт та імітація. Зміни в організації вертикалі (використання терцій, тризвуки та сектакорди), простий та квітчастий контрапункт, унормоване

використання дисонансів. Конструктивна («наскрізна») імітація. Розвиток жанрів меси та мотету. Домашнє музикування та нові жанри світської вокальної музики: мадригал, шансон. Автономізація інструментальної музики, ранні варіаційні форми, роль імпровізації. Музика Реформації: витоки, роль музики у протестантському богослужінні, акордове («хоральне») викладення.

Модуль 5. Епоха бароко. Генерал-бас та фуга. Три періоди епохи бароко: раннє, зріле та пізнє (високе). Народження опери, гомофонне («монодійне») викладення. Співвідношення композиції та імпровізації. Практика генерал-басу та функціональна теорія Рамо. Жанри інструментальної музики: concerto grosso, соната, сюїта. Поліфонія на основі функціональної гармонії, фуга. Теорія афектів. Музична риторика як вчення про музичні форми. Типові музичні структури: період типу розгортання, «квадратний» період, бінарна (старовинна двочастинна) форма, рефренні форми, варіації. Нові форми публічного музикування, розширення слухацької аудиторії.

Модуль 6. Класичний стиль, тонально-гармонічне мислення. Поняття про «класичну» гармонію та «класичні» форми. Представлення про «класичний» період в італійській, французькій та німецькій музичній культурі. Віденська класична школа: Гайдн, Моцарт та рання творчість Бетховена. Система жанрів інструментальної музики у другій половині XIX століття. Теорія музичних форм інструментальної музики А. Б. Маркса. Оперна реформа Глюка та її наслідки. Зміни у статусі професійних музикантів. Вплив німецького літературного романтизму та Великої французької революції на музику композиторів віденської школи: зрілий та пізній періоди творчості Бетховена, Шуберт.

Модуль 7. Романтичний стиль XIX століття та постромантичні тенденції на рубежі XIX – XX століть. Романтична опера: розквіт bel canto, французька опера після Великої французької революції. Вплив оперного мистецтва на симфонічну та камерно-інструментальну музику. Романтична програмність. Феномен музиканта-віртуоза. Національні школи та етнічні течії в європейській музиці. Ускладнення тональності та її криза. Оперні реформи Вагнера та Верді. Класичні та романтичні тенденції у музиці другої половини XIX століття. Імпресіонізм та експресіонізм. Ідеї синтезу у творчості Малера та Скрябіна.

Модуль 8. Новітній період в історії європейської та американської музики. Сучасні композиторські техніки. Сильова різноманітність сучасної європейської (євроатлантичної) музичної культури та її витоки. Нові тенденції та нетональні техніки композиції в академічній музиці. Феномен музичного авангарду. Темброва революція в сучасній музиці. Автономність популярної музики. Період свінгу у джазі. Вплив звукозапису на музичну культуру. Музика та мистецтво кіно. Академічна музика після Другої світової війни. Друга хвиля авангарду. Джаз у післявоєнний період. Зародження та розквіт рок-музики. Вплив нових медіа на музичну культуру, музика та шоу-бізнес. «Нова простота» та мінімалізм у академічній музиці. Взаємодія академічної та популярної музики. Взаємодія та синтез стилів. Євроатлантична музична культура на початку нового тисячоліття.

ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Вивчення дисципліни «Історія та теорія музики» передбачає здійснення *поточного контролю* та декількох видів *підсумкового контролю* — проміжного (модульного, семестрового) та заключного (екзамен наприкінці VII семестру). Співвідношення між результатами поточного та підсумкового контролю у загальній оцінці діяльності здобувача становить 60:40.

Поточний контроль засвоєння інформації під час лекцій здійснюється колективно за допомогою таких форм, яка вікторин (при контактному способі навчання) та тестів (при контактному, змішаному та дистанційному навчанні). Поточний контроль виконання практичних завдань здійснюється у формі індивідуальної перевірки під час практичних занять (при контактному способі навчання) та шляхом перевірки представлених результатів виконання завдань — відеозаписів та електронних партитур (при змішаному та дистанційному способі навчання). При перевірці практичних завдань використовується критерій стильової адекватності (відповідності).

Модульний контроль здійснюється після викладення змісту кожного модулю — як правило, раз у два місяці. Основними формами модульного контролю є вікторини (при контактному способі навчання), академічні есе (при контактному, змішаному та дистанційному способі навчання) та письмовий аналіз власної роботи (есе з самоаналізу). До результатів перевірки модульних завдань додаються результати поточного контролю практичних завдань. У випадках відсутності належної кількості виконаних робіт та/або незадоволеність власними результатами викладач може запропонувати додаткові завдання та встановити термін їхнього виконання.

Семестровий контроль здійснюється наприкінці кожного семестру у формі заліку. Основними формами семестрового контролю є вікторини (при контактному способі навчання), академічні есе (при контактному, змішаному та дистанційному способі навчання) та письмовий аналіз власної роботи (есе з самоаналізу) та контрольне практичне завдання (при контактному способі навчання виконується в аудиторії, при змішаному та дистанційному — протягом однієї чи двох діб після призначення). Критерії оцінки визначаються з урахуванням рівню підготовки навчальної групи, але обов'язково включають критерії стильової адекватності (відповідності) у практичних роботах та грамотності викладення у письмових роботах. У випадках відсутності належної кількості виконаних робіт та/або незадоволеність власними результатами викладач може запропонувати додаткові завдання та встановити термін їхнього виконання, але за підсумками поточного та модульного контролю може виникнути необхідність повторного вивчення одного чи декількох модулів.

Екзаменаційний контроль проводиться з метою визначення результатів навчання наприкінці VII семестру. Форми підсумкового контролю визначаються у відповідності до рівня підготовки навчальної групи, але обов'язково включають перевірку знання музичного матеріалу, письмову роботу (академічне есе) та підсумкову практичну роботу. При контактному способі навчання академічне есе та практичне завдання виконується в

аудиторії, при дистанційному та змішаному способі навчання — в електронному вигляді з обмеженням часу на виконання.

ПОЛІТИКА КУРСУ

- Навчання відбувається у *змішаному середовищі*, поєднуючи аудиторні заняття з дистанційними формами. Це надає можливості здійснювати навчання як у контактний, так і у дистанційний спосіб. Передбачається максимально широке використання електронних засобів (комп'ютерів, планшетів, смартфонів) та відповідного програмного забезпечення (G Suite for Education, безкоштовні програми з пакету Open Office, безкоштовний нотний редактор Muse Score та/або Microsoft Office Education, «студентські» версії електронних нотних редакторів за вибором здобувачів та викладачів).
- Вивчення курсу «Історія та теорія музики» передбачає роботу в колективі та наявність *зворотного зв'язку* між здобувачами та викладачами. Засобами, що забезпечують зворотній зв'язок, є повідомлення, оголошення та коментарі у Гугл класі, спілкування у навчальних групах, що створюються у соціальних мережах (вибір таких мереж здійснюється шляхом обговорення у навчальній групі). Також зворотній зв'язок забезпечує систематичне виконання здобувачами письмового аналізу власної роботи (есе з самоаналізу).
- За умов навчання у змішаному середовищі майже позбавляється сенсу поняття «пропуск занять»: здобувачі отримують інформацію та виконують практичні завдання у комфортному для себе режимі. Обов'язковим залишається лише відвідування практичних занять при контактному способі навчання та дотримання графіку індивідуальних консультацій при дистанційному навчанні. Більш жорсткий регламент встановлюється лише для виконання контрольних завдань, але строки виконання також узгоджуються зі здобувачами з урахуванням їхнього загального навантаження. В таких умовах здобувач несе відповідальність не стільки за участь у процесі, скільки за результат навчальної діяльності.
- Оцінювання роботи здобувачів здійснюється за 100-бальною шкалою із переведенням оцінок у національну шкалу (оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та у шкалу ECTS (A, B, C, D, E, FX, F). Активна участь здобувачів у навчальному процесі, студентських наукових конференціях, конструктивному обговоренні проблем, що виникають у навчальному процесі, заохочується додатковими балами.
- Навчання відбувається за умов ретельного дотримання норм академічної доброчесності.